

Jak kráčely dějiny slánského gymnázia

Piaristé ve Slaném

Tradice slánského gymnazijního školství sahá až do poloviny 17. století. V roce 1658 byla ve městě založena piaristická kolej, jež v českých zemích vznikla jako pátá v pořadí. První vzdělávací piaristická instituce tohoto typu existovala v naší vlasti od roku 1631 v Mikulově, druhá o dva roky později ve Strážnici, třetí od roku 1634 v Lipníku a čtvrtá o dalších šest let později v Litomyšli.

Nejvyšší purkrabí a majitel smečenského panství hrabě Bernard Ignác z Martinic povolal piaristy do Slaného po přimluvě svého bratra Ferdinanda Leopolda Bennona, vyšehradského kanovníka. V zakládací listině školy, která byla vydána 1. června 1658, mimo jiné stojí: „...*jak duševní pokrok mohl by zvelebiti v obci Slanské, patřící k majoratu našeho domu Smečenského či Martinického, kdyby důstojní bratři pobožných škol řádu či řehole nově od svatého otce našeho Alexandra VII. správně a řádně potvrzené a od nejmilostivějšího císaře Ferdinanda III. slavné paměti právem osazení v tomto království Českém milostivě obdařené vydržováním stálým, jim vyměřeným uvedeni býti mohli.*“

Piaristický řád se tehdy – stejně jako dnes – zaměřoval především na zřizování a správu škol, výuku, pastorační, výchovu dětí a misijní činnost.

První piaristé přišli do Slaného 18. 12. 1658 a během zimy 1658 - 1659 byli ubytováni v soukromém domě na slánském náměstí, kde zahájili vyučování.

Na jaře následujícího roku se přestěhovali do školy u kostela sv. Gotharda, kde působili až do postavení piaristické koleje. Stavba této budovy byla dokončena roku 1666 a piaristé se do ní nastěhovali v březnu 1667. Umělecky nejhodnotnější částí koleje je kaple Zasnoubení Panny Marie, jejíž krypta sloužila za místo posledního odpočinku zemřelých piaristů.

O formách výuky na slánské piaristické koleji uvedl středoškolský profesor a regionální historik Karel Eysselt v publikaci *Dějiny slánského gymnasia* tato fakta: „V čele koleje stál rektor.

Rektorovi byl podřízen prefekt, který se staral o náležitý chod vyučování, přijímal žáky a měl právo je i trestat. Ve třídách přípravných a nižších latinských učili magistri, mladší členové řádu, ve dvou nejvyšších třídách professores, starší členové řádu. Hlavní předměty byly náboženství a latina, mimo to přihlíželi piaristé k jazyku národnímu, řečtině, dějepisu světskému i církevnímu, zeměpisu, fyzice a matematice. Přírodním vědám se učilo velmi opatrně. Školní rok se počínal v listopadu a končil v první polovině září.“

Nejnámějším pedagogem, který v 18. století na slánské piaristické škole vyučoval, byl Gelasius Dobner, zakladatel moderního českého dějepisectví, jenž zde působil v letech 1750 – 1752.

Kromě gymnázií byly vždy nedílnou součástí piaristických škol ještě základní školy, které však měly poněkud jiné zaměření, než je tomu dnes. Připravovaly chlapeckou mládež nejen na další studium, ale i na vstup do praktického života. V roce 1777 došlo za vlády Marie Terezie k celostátní reorganizaci latinských škol. V českých zemích jich mělo působit jen třináct, z ostatních se měly stát hlavní školy německé. V posledním školním roce působení gymnázia ve Slaném 1776/1777 zdejší školy navštěvovalo celkem 186 žáků a studentů - na gymnáziu jich bylo zapsáno celkem 82 a na elementární škole 104. Místo latinských škol tehdy vzniká ve Slaném tzv. škola hlavní. V školním roce 1778/1779 byly otevřeny čtyři třídy této školy.

Slánští měšťané ale nebyli s hlavní (německou) školou spokojeni a přáli si obnovení latinské školy. Ovšem piaristy bylo velmi obtížné ekonomicky ve Slaném zajistit, neboť jejich finanční příjmy celkově klesaly, budova koleje navíc znatelně chátrala a vyžadovala velké investice do oprav.

Ve Slaném se proto snažili sehnat peníze na provoz i učitelské platy. To se nakonec podařilo, piaristická kolej byla opravena a od roku 1808 mohli piaristé navázat na předchozí výuku, tentokrát na tzv. školách humanitních. Všem předmětům se učilo v prvních dvou třídách německy, v ostatních latinsky. Do roku 1818 byly humanitní školy pětitřídní, od roku 1819 šestitřídní.

Humanitní školy ve Slaném byly zrušeny již roku 1832, protože piaristé neměli dostatečné prostředky na jejich další provoz. Tehdejší vedení města věnovalo pozornost především vzrůstajícím podnikatelským aktivitám v oblasti průmyslu a obchodu. Piaristická kolej ale dále sloužila kulturním účelům, například zde našlo sídlo ochotnické divadlo.

V tradici piaristického vzdělávání ve Slaném později pokračovalo nižší gymnázium, které bylo otevřeno roku 1859 v budově koleje. Jeho žákem v letech 1862 – 1866 byl pozdější spisovatel a katolický kněz Václav Beneš Třebízský.

Vyučovacím jazykem na nižším čtyřtřídním slánském gymnáziu, které získalo právo veřejnosti roku 1862, byla němčina, od roku 1861 čeština - nejprve v první a druhé třídě a od roku 1866 ve všech třídách. Nejvíce žáků navštěvovalo gymnázium roku 1866 (103), nejméně pak v roce 1873 (44).

Vývoj slánského gymnázia po roce 1878

Roku 1878 bylo piaristickému gymnáziu odňato právo veřejnosti, neboť vyučující neměli dostatečnou odbornou úroveň. Tehdy také končí ve Slaném období piaristických škol, které s přestávkami trvalo více než dvě století. Členové piaristického řádu ze Slaného odešli o deset let později.

Město Slaný odkoupilo od piaristického řádu budovu koleje za 10 000 zlatých a nákladem 70 000 zlatých ji opravilo a přestavělo. O složité situaci v době vzniku obecního nižšího gymnázia (1878) uvedl s odstupem třiceti let jeho tehdejší profesor a pozdější starosta města Antonín Krezar ve svých vzpomínkách toto:

„Byl jsem povolán za profesora slánského gymnasia proto, že ze všech konkurentů měl jsem jediný kvalifikaci pro gymnasia vyšší. Avšak mezi gymnasiem tehdejším a mezi gymnasiem nynějším jest takový rozdíl, že ti, kteří přicházejí nyní, nedovedou si tehdejší stav ani představití.

Tehdy gymnasium piaristické právě dokonalo. Piaristé neměli zkoušených sil, neměli dostatek žáků a zemská rada nařídila, aby jejich gymnasium v Slaném bylo zrušeno. Jen tím, že energická městská rada tehdejší dovedla se vzchopiti k tomu, aby od piaristů koupila budovu kolejní a ústav převzala zatím ve správu svou – jen tím byl městu ústav zachráněn.

Městská rada odevzdala všichni péči o vytvoření nového gymnasia obecního nám. Bylo to hned po prvních slavných službách Božích, když městská rada korporativně dostavila se k nám do koleje a odevzdala ústav ve správu a řízení naše.“

V červnu 1881 se městská rada rozhodla otevřít pátou třídu a ještě téhož roku bylo právo veřejnosti rozšířeno i na vyšší gymnázium. Postupně byly otevřeny i další třídy vyššího gymnázia, a tak první maturitní zkoušky se ve Slaném konaly ve dnech 22. 6. – 24. 6. 1885. Ve školním roce 1885/1886 obecní gymnázium navštěvovalo 289 žáků. O školu byl velký zájem, ovšem městské výdaje na chod instituce stále narůstaly a ve Slaném se již nedostávalo prostředků na zajištění chodu gymnázia. Město usilovalo o převedení vzdělávacího ústavu na stát. Stalo se tak 1. září 1891.

Významnou společenskou událostí v životě slánského gymnázia před první světovou válkou byly oslavy 250. výročí příchodu piaristů do Slaného, které se konaly v červnu 1908. Účastníkem těchto oslav byl také básník, překladatel a dramatik Jaroslav Vrchlický – někdejší žák první třídy piaristického gymnázia v letech 1862 – 1863.

K další významné změně dochází roku 1909, kdy na základě žádosti městské rady tehdejší ministerstvo kultu a vyučování souhlasilo s tím, aby slánské gymnázium se stalo státním reálným gymnáziem.

Vznik demokratické Československé republiky v roce 1918 přinesl škole další možnosti pedagogického, odborného i společenského rozvoje. Takto zachytil atmosféru prvních dnů národní svobody ve Slaném profesor Eysselt ve své již připomenuté studii :

„28. října byla v Praze prohlášena samostatnost Československa (...) Na popud profesorského sboru byla 29. října konána slavnostní schůze městského zastupitelstva a po ní uspořádán imponantní průvod. S balkonu radnice promluvila řada řečníků: zástupci dělnictva, politických stran, sokolstva a akademické mládeže. Hlavním řečníkem byl profesor gymnasia dr. František Jaroš. Po projevech se průvod odebral k budově okresního hejtmanství a k budově gymnasia – na obou studenti zavěsili obraz českého lva.“

Pro chod školy bylo v době první Československé republiky rozhodující především organizační úsilí tehdejšího ředitele školy v letech 1925 – 1941 dr. Bohumila Zelenky, který se zasadil o postavení nové budovy školy, neboť původní piaristická kolej již přestala vyhovovat potřebám reálného gymnázia, především pak vzrůstajícímu počtu žáků. Stavba budovy školy ve funkcionalistickém stylu byla zahájena v říjnu 1936. Od 1. 9. 1938 nesla škola čestný název Státní československé reálné gymnázium Václava Beneše Třebízského v Slaném. Ovšem následující tragické události Mnichova 1938 se pochopitelně nemohly vyhnout ani Slanému, a tak nedokončená budova gymnázia byla v době záříjové mobilizace 1938 obsazena československou armádou, a proto výuka byla v této nové budově zahájena až roku 1939 – po nacistické okupaci Čech a Moravy.

Slánské gymnázium v dobách nesvobody

Období protektorátu 1939 – 1945 se tragicky dotklo mnoha studentů gymnázia, především těch, kteří byli označeni za „osoby židovského původu“. Vyučování podléhalo nacistickým osnovám a studenti byli nuceni se účastnit nejrůznějších propagačních akcí.

Následující doba nesvobody, která – s krátkým přerušením po osvobození na jaře 1945 - trvala od února 1948 až do listopadu 1989, přinesla (kromě všech známých důsledků existence nedemokratického režimu) studentům i učitelům slánského gymnázia celou řadu reforem - měnilo se nejen obsahové pojetí výuky, ale docházelo také k častým změnám názvu školy.

Školskou reformou z roku 1948 například zanikla osmiletá gymnázia a součástí tehdejší vzdělávací soustavy se stala gymnázia čtyřletá. V roce 1953 byly pak z gymnázií vytvořeny jedenáctileté střední školy.

V souvislosti se zavedením povinné devítileté školní docházky v roce 1959 se mění jedenáctileté školy na dvanáctileté, které byly v roce 1961 přejmenovány na střední všeobecně vzdělávací školy (SVVŠ). Podle „Zákona o gymnasiích“ z roku 1968 byla od školního roku 1969/1970 opět zavedena čtyřletá gymnázia místo dosavadních SVVŠ. Po roce 1989 se pak škola vrací ke svému jménu z roku 1938 – ***Gymnázium Václava Beneše Třebízského v Slaném***.

Vývoj po roce 1989

Politické změny, jež v naší zemi nastaly po 17. 11. 1989, výrazně změnilly organizační formu i obsah výuky na slánském gymnáziu, které se začalo vracet ke svým předválečným tradicím. Na současném gymnáziu již proto od devadesátých let 20. století existuje vyšší a nižší stupeň studia, přičemž maturita z osmiletého i čtyřletého gymnázia je rovnocenná.

V roce 1991 bylo zavedeno na škole sedmileté studium, které od roku 1995 postupně nahradilo studium osmileté. Ve školním roce 2000/2001 maturovali poslední absolventi sedmiletého studia, v následujícím roce zkoušku z dospělosti skládali jen absolventi čtyřletého studia, protože nejstarší studenti v osmiletém studiu byli pouze v septimě.

Od jara 2011 je středoškolské studium v České republice ukončováno novým typem maturitní zkoušky, která se skládá ze společné státní části a školní profilové části.

Žáci jsou od roku 2016 přijímáni ke studiu na základě výsledků jednotných přijímacích zkoušek, jejichž průběh zajišťuje Centrum pro zjišťování výsledků ve vzdělávání (Cermat).

Od roku 1989 organizuje slánské gymnázium jazykové a sportovní výměny s gymnáziem v Pegnitz ve Spolkové republice Německo, od roku 2003 se rovněž rozvíjí úspěšná spolupráce s gymnáziem v Novém Sadu v Srbsku.

Ve škole působí od roku 2009 centrum pro nadané studenty Laborky.cz, které se podílí na natáčení pořadů České televize Zázraky přírody, dále každoročně pořádá vzdělávací cyklus pro veřejnost Noc vědců a spolupracuje se školami a podniky z celé republiky.

Gymnázium Václava Beneše Třebízského se účastní i mnoha dalších projektů – například projektu ESF *Cestou přírodovědných a technických oborů napříč Středočeským krajem*, projektu *Učíme se s ESA* a projektů *EVVO*.

V současné době je rovněž realizován projekt *Celorepubliková síť Laborky.cz při Gymnáziu v Slaném*, jehož cílem je příprava pedagogů na badatelsky orientovanou výuku, dále na škole probíhají projekty *IROP Gymnázium VBT Slaný - moderní prostory pro výuku s bezbariérovým přístupem* a *Šablony III - Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování*.

www.gymnaziumslany.cz